

Varmakelduvað úr bókmentum úr fyra øldum

I Norðurlondum hevur verið vanligt at brenna bál á midnátt jóansøkuaftan fyrri at minnast Jóhannes Doypparan, men í Føroyum hava vit upprunaliga ikki havt hendað. Føroyingar eru í staðin komnir saman á Varmakeldu ella farnir upp á hægstu tindar at síggja sólina rísa úr havi.

»Varmakelda« - undir eiddinum millum Fuglafjørð og Gøtu - er heit kelda (19 C). Fólk vildu vera við, at vatnið úr henni átti heilsu- og bótandi megi. Síður var áður at koma saman við kelduna á gomlu Jóansøku, náttina millum 3. og 4. juli.

Um heilsu- og bótarkeldur hoyra vit mangan um frá kátoískari tíð. Ein sopi úr eini heilsu- og bótarkeldu kundi lekja og grøða so mangar ilskur og sjúkur. Ein sopi úr Varmakeldu kundi eisini eiga aðra megi í sær.

Presturin Lucas Jacobsen Debes sigur í 1673 um keldur í Føroyum: »Dog findes der ingen sunde kilder mod sær sjugdommer, saa som udi andre lande, uden en udi Østerø ved Gøte, dog den ikke synderlig bruges, ellers haver det vand den natur, at det er langt varmere om vinteren end andre vande; og dersom man vil gemme det udi nogle aar, da bliver det uden forraadnelse, hvilket er forsøgt. For nuften sjunes at slutte, eftersom svovlet er hidsigt, og det bevarer vinen fra forraadnelse, at der maa være svovel udi klippen, hvorigennem vandet haver sin gang, af hvilket vandet tingernes med denne kvalitet: og derfor ufejlbarligen ligger skjult i dette vand, et stort secret til det dødelige menneskes nytte, hvis det var saa belejligt at bruge, som det er ubelejligt«.

17. juli 1781, eitt korter yvir ellivu, er tað granskarin Jens Chr. Svabo, sum er kominn fram at Varmakeldu. Hann greiðir frá í bók síni um hesa løtu: »På den nordre side af eidet ved Noragøta er en Varmakjelda kaldet, der efter betretning skal være så varm om vinteren, at naar man legger en flia deri, skal dyres skilles fra skællen«.

Hendan dagin, tá ið Svabo mátar hitan í kelduni, er hon bert 15 hitastig. Tey, sum eru við Svabo hendað dag, siga kelduna vera óvanliga kalda, so helst hevur tað tikið langa tíð at loypa flidur í kelduni 17. juli 1781.

Hvør veit, um Varmakelda henda dag ikki bert vildi spara fiskastovnin. Í okkara tíð hevði tað kanska eisini verið gagnligt, um mong av teim amboðum, sum troyst hava fiskaríkið okkara, ikki høvdu gingið so heit.

Meðan teir undanfarnu frásøgumenninir nevna

Málningur hjá Jógvani Waagstein av Varmakeldu

Varmakeldu í mun til Gøtu, so tekur presturin Jørgen Landt í bók síni, »Færøerne«, sum kom út ár 1800, Varmakeldu við í ummæli sínum av Fuglafjørð: »Fuglefjord, sum ligger inders i Fuglefjordsbugten, har en kirke og 4 pladser: Gjoeveraa, við Gear, udi Tuftun og firi innan Aa, hertil høre 32 marke jord og en stor bøe. Fjeldene ere her pyramidalske og nøgne i toppen ligesom de norderøske. Ved den sydlige side af viigen udspringer en varm kilde, hvorom tilførn er meldet«.

20. sept. 1821 er tað náttúruvísindamaðurin, Jóhan Georg Forchhammer, sum tekur orðið: »Ved Fuglefjords sydlige bredde er en kilde bekjent nok på Færøerne under navn af Varmekilde, den vælder ud af porphyren, er omtrent 30 fod over havet og har en temperatur på 65,5 grader F., medens luftens temperatur ikkun var 46 grader F. Der existerer andre varme kilder paa Færøerne, men Varmekilde på Østerø er den varmeste af alle«.

Óg hetta svarar til tey 18-19 stigini, vit máta í dag eftir Celcius-skalanum.

Pól Klein skrivur soleiðis í frásøgnini »Fornminni« um nakrar hendingar 1878 eisini hetta pettið um Varmakeldu: »Ja, heilsu- og góður, óspiltur unglingi á tveitirunum hevur heitar kenslur og kanska tvífalt, tá ið hann fyrri stuttum í Varmakelduveitslu, gomlu Jóansøkunátt, hevur fingið elskhug til ungmyr úr eini grannabygd, sum hann heldur seg hava vissu um at hava gott eyga á sær, og sum hann hevur drukkið vatn saman við úr teirri heilsu- og bótandi Varmakeldu«.

Ja, teir eru nú so, nógvir, sum geva Varmakeldu ans,

at vit fáa ikki tikið teir allar við; men lat okkum enda søguliga yvirfarið við einum av okkara egnu úr okkara øld.

Jørgen Frantz Jacobsen skrivur í 1936 í bók síni »Færøerne - Natur og Folk«: »Varmakeldueiðið har sit navn efter en kilde, hvis vand paastaas at være om ikke lige varmt saa kuldslaet. Stedet var i gamle dage velfartssted, og lige op i mod vore dage har man hver Skt. Hansnat danset ved Varmakeldu«.

Soleiðis var tað, og soleiðis er eisini enn. Keldan vellir upp, er eins flógv sum áður og eigur duldarfullan mátt til hann ella hana, ið bert dugir at geva loynidómum hennara gætur. Varmakelda - verður sagt í gamlari frásøgn - fekk fólk at savnast ikki bert úr Eysturoy, men eisini úr hinum oyggjunum við. Tey komu fyrri at vinna sær heilsu- og bót, kenningar møttust at hugna sær saman, og ástarbond vórðu knýtt.

Mangt er broytt øll hesi árin í Føroyalandi, men keldan vellir enn. Hitin er hin sami. Duldarmátturin man eisini vera hin sami fyrri tey, ið framvegis duga at geva honum ans.

Varmakelda hevur í skiftandi tíðum altíð verið hin sama. Samfelagsbroyting-

unum hevur hon ikki givið gætur. Ringar tíðir eru vordnar góðar tíðir. Góðar tíðir eru vordnar til ringar tíðir.

Varmakelda vellir við sama lag. Fólk savnast, siggjast, hittast, nýta ástarbond - leska sær við heilsu- og bótardrykinum.

Nútiðin sigur seg vanliga ikki trúgva upp á duldarmáttir náttúrunnar; men tey leska sær alsamt við heilsu- og gevandi Varmakelduna.

Við hesum duldarmátti sum miðdepli fer Varmakeldustevnan eisini hesaferð og framvir at vera okkum stóra árliga summarhátíðarløtan, sum gevur okkum øll hetta, sum Hilmir Petersen, sáli, so væl fær fram í endanum á yrking síni um Varmakelduna: Slik ein fógur summar-

stund, er mær himmalglottin, stavnir okkum øll á fund, jóansøkunáttin.

PMP

Fremst frá høgru: Benjamin Jacobsen, Vatnsøyar, Hans Olsen, Klaksvík, Sigert Paturson, Kirkjubø, Arnold Thomasen, Sandavágur, Hogni Kastalag, Klaksvík.

Aftast frá høgru: Gudmundur Djurhuus, Porkeri, Hogni Jacobsen, Klaksvík, Jóhan Pauli Poulsen, Klaksvík, Jonhard Justinussen, Fuglafjørður, Dan Sjöstein, Klaksvík, Svein Rógvi Nielsen, Tórshavn, og Remi Lamhauge, Tórshavn.

Á myndini vantar: Kim J. Pedersen, Kollafjørður

Fyrstu ferð í Føroyum:

HT næmingar lokið prógv!

Fríggjadaginn tann 23. juni var samkoma á Tekniska Skúla í Klaksvík, har næmingarnir finga handað prógv.

Gestarðari var Bergur Jacobsen, fyrrverandi landsstýrismaður í skúlamáli.

Eisini hildu umboð fyrri Klaksvíkar kommunu,

Nevnd skúlans og Lands-skúlafyrirsitingina røðu.

Um 70 næmingar finga handað prógv innan ávikavist S.I.T., El-atstöði, Maskin-atstöði og HT.

Á fyrsta sinni í Føroyum varð handað prógv fyrri lokna HT útbúgving til 13 næmingar. HT útbúgvingin er ein teknilg studentsút-

búgving, ið samanlagt tekur 3 ár. Útbúgvingin gevur atgongd til teknikara, verkfrøðing og hægri útbúgvingar annars.

Eftir summarfrítíðina byrja nýggj flokkar á S.I.T., El-atstöði, Maskin-atstöði og HT. Áhugað kunnu fáa meira at vita við

at venda sær til skúlan, ið er opin aftur tann 31. juli.